HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דבר טלי וטליא. הגהג תינוקות זכרים ונקבות: ליטיילו הסס. ישחקו סס. שבת היתה: **הבא לי מפתח.** דרך רה"ר בשבת: **להליקה: בעושה על דעת אביו.** שהתינוק לופה באביו ורואה שנוח לו בכך ואביו עומד עליו דהוה כאילו הוא מצוהו לעשות שנאכל הנך מפתחות דרך ילמק לא הוריען שנאכלו סס ולא הכירו בדעתו שנוח לו: **עובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד. אפילו בלא ידיעת ישראל העובד כוכבים מתכוין להנאתו שיודע שיטול שכר: שאינן מתוקנין. שאינן מעושרין: אין זקוק לו.** ליטלו הימנו: **והא"ר יוחנן.** לעיל בעושה על דעת אביו אבל להפרישו אינו מצווה היכא דתינוק עביד אדעתא דנפשיה (ב): **תרומה טמאה.** והא הכא לאיסורא דאורייתא הוא כדאמר בהערל (לעיל עג.) בשעריך תאכלנו) זה אתה אוכל בטומאת עצמו כדכתיב) הטמא והטהור ולא לאחר למעוטי תרומה דאסורה בטומאת עצמה: **ואין חוששין.** לומר שהוא יונק שקץ כלומר דבר המשוקץ ונאסר: **ולא יאכילנו.** בידים דבריס האסורים. חלב בהמה טמאה אסור בגדול מדאורייתא דנפקא לן מגמל גמל ב' פעמים בפ"ק דבכורות (ד' ו.): **סכנה.** שאם לא יינק ימות בצמא: **אומדנא.** אם יכול להמתין עד מוצאי שבת ויעשה בהיתר: חולב בידיו חייב משום מפרק דבר מגידולו והיונק הוי מפרק ע"י שינוי והיינו כלאחר יד: **שבת דאיסור פקילה.** יש במפרק בידיו גזרו רבנן ביונק ואע"ג דמשנה הוא ואינה מלאכה מן התורה אבל י"ט דכי עביד בידים ליכא בלא איסור לאו לא גזור רבנן ביונק: (**לא תאכלום**) **לא תאכלום כי שקץ הם.** קרא יתירא הוא דהא כתיבי אזהרות הרבה בשרצים (ג): **לא תאכל דם.** קרא יתירא הוא דהא כתיבי אזהרות הרבה גבי דם: **אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת.** שתי אמירות הללו למה להזהיר גדולים על הקטנים שלא יטמאו: במשהו

אמר רבי יוחנן בדמאי הקילו. ה"מ למימר דאפילו לא הקילו בדמאי כיון דאינו אלא מדרבנן שאני דקתאמר לעיל אלא משום דהאי שיעורא משני בכמה דוכתי א"ג כיון שיש לחוש לספק טבל דהוי דאוריתא החמירו אי לאו טעמא דבדמאי הקילו:

אלא רבי יוחנן ספוקי מספקא ליה. והא דקתאמר הסס בס"פ יוצא דופן (נדה דף מו: ושם) אליבא דר' יוחנן דאמר דוקא סמוך לאיש דאורייתא וקנון האוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו על בריית דמותיב ליה התם הוה מלי למימר וליטעמיך והא ר' יוחנן ספוקי מספקא ליה הכא אלא דבלאו הכי שפיר קאמר התם ה"ר אלחנן:

וקסבר דהוי מפרק כלאחר יד. ואע"ת ואפילו לא הוי כלאחר יד נמי דהא אין דישה אלא בגידולי קרקע כדאמר בפרק כלל גדול (שבת דף עה. ושם) גבי פועל חלזון וכ"ת אע"ג דחלזון לא חשיב גידולי קרקע בהמה חשיבא גידולי קרקע כדאמרי' בריש פ' בכל מערבין (עירובין ד' מ:) דממעטו דגים מדכתי' בקר ולאן מה הפרט מפוטם גידולי קרקע כו' זה אין לומר דניחי דחשיב בהמה גידולי קרקע מ"מ כיון דגמרי' מסממנין בעינן ממש שיהא גדל מן הקרקע כמו סממנין דלגבי גדולי קרקע ממש לא חשיב בהמה גדולי קרקע כדמוכח בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פט. ושם) דתניא דיש מה דיש מיוחד כו' יצא החולב והמגבן והמחבץ שאינם גידולי קרקע ואין פועל אוכל בו אלמא גבי דבר הגדל ממש מן הארץ לא חשיבא בהמה גידולי קרקע וכן משמע בפ"ק דקידושין (דף יז.) גבי גורן ויקב וי"ל דאיצטריך טעמא דהכא דמפרק כלאחר יד הוא משום ר' יהודה דסבר יש דישה אלא בגידולי קרקע דמחייב בפועל חלזון נמי משום דש ור"ת מפרש דמפרק חייב משום ממחק שמחליק העור ומאבות מלאכות הוא וקשה לר"י מדאמר בפ' חבית (שבת דף קמד. ושם) חולב אדם עז לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה ולפי' הקונטרס ניחא דטעמא משום דכשחולב לתוך הקדירה הוי משקה הבא לאוכל ואוכל הוא ואין זה בורר אבל לא לתוך הקערה דבורר משקה מאוכל ודומה לדש שבורר אוכל מתוך פסולת אבל לפירוש ר"ת אין כך ואין כך ליחייב משום ממחק[ט]:

שבת דאיסור פקילה גזור רבנן כו'. קשה לאמרי' בפרק אע"פ (כתובות ד' ס.) גונח יונק חלב בשבת קסבר מפרק כלאחר יד הוא ומשום צערא לא גזור רבנן והכא אסר ליה בשבת ואיכא למימר דהתם במסוכן דאם כן אפילו מלאכה גמורה ואינו כלאחר יד שרי ואמר ר"ת דהתם מחמת חולי והכא מחמת רעב קרי שפיר צער כדאמר בפרק שליחי דשבועות (ד' כו: ושם) נשבע על הכבר ומסתכן עליה מהו מסתכן ליסרי ליה מר אלא מצטער עליה מהו וקשה לר"י דאם כן מאי קאמר הכא אי דאיכא סכנה אפילו בשבת מותר והא אפילו בחולים בעלמא מותר כיון שאין בהן מלאכה גמורה ולרבי נראה דאין זו קושיא דהא אכתי לא פירש הש"ס דמפרק כלאחר יד הוא וקאמר דאפילו מלאכה גמורה מן התורה יש לו לדחות להיות מותר כיון דאיכא סכנה ור"י תירץ דהך דהכא פליגא וכן משמע התם (כתובות דף ס.) דאמר הלכה כר' מרינוס מכלל דאיכא דפליגי עליה ואיכא דמפרש דהכא בצער של בהמה איירי שמתקשה לה רוב חלב בדדיה וקשה לר"י דלמה היו יונקים והלא היו יכולין לחלוב לתוך הקדירה ומיהו לפירוש ר"ת לא קשה דמסתמא כיון שהיו רעבים לא היה להם שום מאכל בקדירה:

משום

מסורת הש"ם

א) שבת קכא. [גיטין נה.], ב) שבת קכא., ג) שם, ד) [עוסקת דמאי פ"ב], ה) [כתובות כד. וש"נ], ו) [עי' תוספות שבת קכא. ד"ה ש"מן], ז) [דברים טו], ח) [שם], ט) [ועי' תוספות שבת עג: ד"ה מפרק וע"ע מוס' כתובות ס. ד"ה מפרק],

תורה אור השלם

1. כֹּל הוֹלֵךְ עַל גָּחוֹן וְכֹל הוֹלֵךְ עַל אַרְבַּע עַד כָּל מְרֻבֵּה רַגְלַיִם לְכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ לֹא תֹאכֵלוּם כִּי שֶׁקֶץ הֵם: ויקרא יא מב

2. עַל כֵּן אָמַרְתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא תֹאכַל דָּם וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם לֹא יֹאכַל דָּם: ויקרא יז יב

3. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו: ויקרא כא א

גליון הש"ם

גמ' וצריכי דאי אשמעינן שקצים. עי' במכילתא דזכו"ל בקרא דגבי שבת ובכן ובתך להזהיר גדולים על קטנים. ועי' בתשובת מוהל מאם סי' ד':

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלא ליספו להו בידי': (ב) רש"י ד"ה והא"ל יוחנן לעיל ומ"ה בעושה וכו' דנפשיה הס"ל ואח"כ מ"ה אין זקוק לו והא הכא איסורא דאורייתא: (ג) ד"ה לא תאכלום וכו' בשרצים קרי ביה לא תאכלום הס"ד:

מוסף רש"י

עובד כוכבים שבא לכבות אין אומרים לו כבה. רבנן גזור על אמירה לנכרי משום שבות (שבת קכא.). ואל תכבה. אין צריך למזות בידו אלא יניחנו ויכבה (שם). שאין שביתתו. של נכרי, עליהם. דישראל אינו מוחזר על שביתתו של נכרי שאינו עבדו (שם). בעושה על דעת אביו. בקטן שדע להבחין שהכבוי זה טוב לאביו ועושה בשבילו (שם). עכו"ם אדעתא דנפשיה עבד. ואפילו יודע לו לישראל הוא להנאת עצמו מתכוין, שיודע שלא יפסיד (שם).

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה ז ופכ"ד שם הלכה יא ופי"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כז וס"ג מהל' אבל הל' יב סמג עשין רמג ולאוין קמח טוש"ע ש"ח סי' שמג וטוש"ע י"ד סימן שנא סעיף ג:

לא ב מיי' פכ"ד מהל' שבת הל' ו יא וע"ש במ"מ ובכ"מ:

לב ג ד מיי' שם פי"ב הלכה ז סמג שם טוש"ע ש"ח סימן שלד סעיף כה:

לג ה מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כז טוש"ע ש"מ סי' שמג:

לד ו ז מיי' פ"ג מהל' אבל הלכה יב טוש"ע י"ד סימן שנא סעיף ג ובהגה"ס:

תוס' חד מקמאי

מסקנא דשמעת' דבקטן אוכל נבלות דבאסורא דרבנן פשיטא דאין ב"ד מצווין עליו להפרישו ובאיסורא דרבנן נמי פשיטא דאין אומרי' לתינוק עשה דבר זה. וכי פליג באיסורא דאוריית' ומסתברא דאין ב"ד מצווין עליו להפרישו דמעשה דרב יצחק בר ביסנא אירכסו ליה מפתחות בי מדרשא בהה"ד אתא לקמיה דרבי פדת אמר אזיל דבר טלי וטליא וליטיילו התם דאי משכחי מייתו להו אלמא קסבר קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו ואקשי' עלה מהא דתנן קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששביתתו עלינו. ופריק ר' יוחנן בקטן הערשה ע"ד אביו אבל (קטן) נכרי על דעתיה עביד:

מסדרה

מסדרה